

Žydinčių sakurų beieškant

Vitalijus Milkovas, HMF II k.

Japonija? Kas tai? Tik išgirdus šį žodį, mintyse tikriausiai šmėsteli romantinis vaizdelis. Samurajų kovos iš A.Kurosawa'os filmų, "harakiri" - tradicinė ir rafinuota savižudybė, aristokratiškos geišos, arbatos ceremonija, kabuki teatras ir zen-budizmas, garsėjantis asketiškais akmenų sodais? Tačiau netrukus vaizduotėje vienas po kito pasirodo nauji personažai - didžiuliai Tokijo dangoraižiai, kompiuteriais ir kita elektros aparatūra užpildyta visuomenė, greičiausi pasaulyje traukiniai, lekiantys daugiau nei 300 kilometrų per valandą greičiu...

Autorius japoniško stiliaus kambaryje

Dar viena akimirka ir šie įvaizdžiai persipina: tarsi lego žaidime ima ryškėti paveikslas. Šių eilučių autorius, metus praleidęs Osakos Kansai gaidai universitete, taipogi nebuvo išimtis ir turėjo susidaręs, matyt, panašų vaizdelį, prieš leisdamasis į kelionę. Tačiau ar tikrai šis spalvingas vaizduotės vaisius atspindi tikrovę?

Kaipgi patys japonai

sugeba suderinti, rodos, nesuderinamus dalykus - senąsias savo tradicijas su moderniausiomis technologijomis, staiga išiveržę į pirmaujančiųjų gretas ir vis dar tebestebindami pasaulį?

Kelionės pradžia

Keista, tačiau lėktuvui vos tik pakilus iš Vilniaus oro uosto, visi klausimai ir namie susidaryti įvaizdžiai staiga kažkur pranyko, užleisdami vietą atsiveriančiam prieš akis vaizdai. Balti laukai už lango palengva tolo, kol galiausiai pradingo po debesų patalais, o virš jų tik keistai spindinti saulė, skaisčiai mėlynas dangus ir užgulantis ausis užimas... Sapnas, iš kurio pavyko pabusti tik prieš pat sugrįžimą namo.

Jau lėktuve tvyrojo kitokia atmosfera. Keleivių daugumą sudarė japonai. Japonės stiuardėsės mandagiai siūlė laikraščius japonų kalba... Štai ir pirmoji galimybė paragauti japoniško maisto ir išmėginti savo "gabumus" valgant pagaliukais. Pirmasis bandymas, tiesą pasakius, panašiai kaip tas pirmasis blynas nebuvo labai vykęs - žuvis, ryžiai dažnai nepasiekdavo tikslo, tad teko gerokai paprakaituoti.

Skrydis neprailgo - štai ir Japonija, tarptautinis Osakos oro uostas, kur jau būriavosi kelios dešimtys užsienio studentų iš įvairiausių pasaulio šalių. Pirmos pažintys. Sulaukę visų tą vakarą atvykstančių studentų, sėdome į autobusą ir netrukus pasiekėme bendrabutį, kur ir praleidome pirmąsias savaites.

Japonų šeima

Man pasisekė. Šeima, "įvaikinusi" mane, buvo labai draugiška, o be to - nekalbėjo angliškai. Turėjau mamą, tėtį, seserį, brolių, du šuniukus ir išpaikintą katiną - mamos numylėtinį. Kadangi visa šeima, išskyrus mamą, dirbo visą darbo dieną, tai aš jų beveik ir nematydavau, nes grįždavo jie tik pernakvoti. Tad bendrauti tekdavo su mama, kuri, kad ir kaip bebūtų keista, buvo šeimos galva, nebijodama retkarčiais pasišaipyti net ir iš tėvuko. Aš nebuvau pirmasis užsienio studentas, gyvenantis toje šeimoje, tad mama jau buvo pripratusi prie visokiausių užsieniečių "keistenybių". Sakė, kartą turėjusi studentę vegetarę, tad teko gerokai praprakaituoti atskirai jai rengiant maistą. Man dėl to bėdų neiškilo, valgiau įvairiausių maistą, nors jis ir labai skiriasi nuo mūsų. Tradiciniame japonų racione daug patiekalų iš jūros gėrybių: žuvis, aštuonkojai,

įvairios kriauklės, krevetės, jūros dumbliai, be to, nė viena vakarienė neapsieina be ryžių, ko gero vienintelio produkto, kurio jie ne importuoja, bet užsiaugina patys. Ryžiai japonams – šventas dalykas, kurio nedera maišyti su jokių maistu. Užsienietis, maišantis ryžius su kuo papuola, dažnai tampa paniekos ir pašaipos objektu. Metų pabaigoje ir man ryžiai tapo pagrindiniu patiekalu, be kurio sunkiai ištvėrdavau net vieną dieną.

*Universiteto
biblioteka*

Šeimoje kalbos barjero neiškildavo, nes kasdien po vakarienės kelias valandas plepėdavome japoniškai su mama įvairiausiomis temomis. Ji noriai dalinosi jaunystės prisiminimais - apie metus,

praleistus kaime, pirmąją pažintį su būsimu vyru, vaikų auklėjimą. Mama papasakojo, kaip ji, dukros paskatinta, jau dešimt metų apgyvendina užsienio studentus savo šeimoje ir kasmet keliauja po pasaulį. Ji niekada nebūtų patikėjusi, kad kada nors keliaus po užsienį, nes kaip ir visi japonai savo šalį manė esant geriausia pasaulyje. Net ir kaimynai kartais ją pavadina keistuole, o ir ji pati savęs nebelaiko tradicine japonė. Toks nuoširdus bendravimas greitai leido pasijusti šeimos nariu ir kur kas geriau suprasti japonišką papročių ir bendravimo subtilybes, apie kurias iš knygų vargu ar įmanoma sužinoti.

Gyvenau tatamiais išklotame japoniško stiliaus kambaryje, kuris buvo vienintelis toks tame name, nes dažniausiai japonai pasilieka tik vieną tradicinį kambarį, likusius įrengdami pagal vakarietišką madą. Tradicinė japonų "lova" - tai čiužinys, kurį kiekvieną vakarą išsitrauki iš spintos, o rytą vėl sudedi atgal. Namai paprastai nekūrenami, sienos plonytės, be to mano kambaryje oro kondicionierius buvo sugedęs, tad kambario temperatūra beveik nesiskirdavo nuo lauko temperatūros, kuri, laimei, net ir žiemą retai nukrisdavo žemiau nulio.

Japonai daug dėmesio skiria estetikai – nors ir labai taupydami erdvę, kiekviename rajone jie randa vietos parkams. Šalia namų taip pat turėjome gražų parkelį, ten augo sakuros (japoniškos "vyšnios"), slyvos, gėlės ir kiti augalai, kurie nepaliaujamai žydėdavo ir vienas spalvas keisdavo kitos priklausomai nuo metų laikų. Kiekvienas parkas - tai atskiras miniatiūrinis pasaulis su savo upeliūkščiais ir užtvankomis, kuriose akį džiugindavo įvairiaspalviai karpiai.

Kuo studijos Japonijoje skiriasi nuo studijų Lietuvoje?

Japonijos universitetuose mokytis lengviau nei Lietuvoje. Per semestrą galima pasirinkti tik keturis dalykus. Du privalomi japonų kalbos dalykai ir du pasirinktini. Japonų kalbos paskaitos vykdavo kasdien iš ryto. Buvo dėstoma japonų kalba. Tuo tarpu pasirinktiniai dalykai buvo susiję su Japonijos kultūra ir dėstomi anglų kalba. Atsiskaitymui pakakdavo 10-15 lapų referato ir nesudėtingų testų, kurie atstodavo egzaminus. Japonų kalbos paskaitos buvo kur kas sunkesnės - kasdien namų darbai, testai kelis kartus per savaitę, įvairios prezentacijos, egzaminai. Daug laiko tekdavo praleisti kalbos laboratorijose besiklausant įvairiausių tekstų. Nuolat teko bendrauti japonų ir anglų kalbomis. Iš pradžių buvo sunkoka, tačiau studentai ir dėstytojai universitete buvo geranoriški ir stengėsi padėti kiek įmanydami. Jei tik kyla koks nors klausimas, visuomet gali nueiti pasikonsultuoti pas savo dėstytoją, kuris niekada neatsisakydavo padėti, o jei negalėdavo padėti pats, noriai supažindindavo su savo kolegomis. Jie suvokia tai, kaip savaime suprantamą dalyką, ir atmosfera universitete išties puiki - visi dirba kaip viena komanda, nesijaučia atstumo tarp dėstytojų ir studentų, tokios atmosferos dažnai pasigedavau Lietuvoje. Nors jau apie dešimtmetį kalbame apie tarpdisciplinines studijas ir visapusišką bendradarbiavimą, bet jis, matyt, kol kas egzistuoja tik idėjų pasaulyje...

Nebaigus universiteto susirasti prestižinį darbą Japonijoje neįmanoma, nes išsilavinimas lemia visuomeninę žmogaus padėtį ir jokios pažintys paprastai nepadedą. Universitetai pagal prestižą yra susiskirstę hierarchiškai ir vien įstojimas į prestižinį universitetą nulemia tolesnę karjerą. Pavyzdžiui, net iki šiol daugelis aukštų politikos pareigūnų yra baigę prestižiškiausią Tokijo universitetą. Įstoti į tokį universitetą tikrai nelengvas uždavinys - reikia praeiti tikrą

pragarą, kad išlaikytum stojamuosius egzaminus, o tam reikia baigti prestižines pradinę ir vidurinę mokyklas. Taigi pradėdama mokytis nuo pat darželio. Be to, dar reikia mokytis popietinėse mokyklose, padedančiose pasirengti stojamiesiems egzaminams. Dėl tokio egzaminų sureikšminimo dažnai nukenčia žinių turinys: nors studentas ir sugeba atsakyti į sudėtingiausių teorinius klausimus apie kalbą, tačiau to nepakanka, ir kai tenka bendrauti su užsieniečiu, jis negali suregzti elementarių sakinių. Dažnai sakoma, kad japonai nėra kūrybingi, kaip vieną iš priežasčių nurodant sudėtingą hieroglifinį raštą, reikalaujantį ilgamečio kasdieninio darbo. Rašto mokymasis neskatina kūrybiškumo, tam pakanka tik geros atminties ir sugebėjimo atkartoti.

Ištojus į universitetą visi vargai baigiasi ir prasideda "studentaujančio" studento gyvenimas, nes iškristi iš universiteto nėra paprasta, o ir žinių, įgytų per ilgą pasiruošimo stojamiesiems egzaminams laikotarpį, dažniausiai pakanka baigti universitetines studijas. Studijų metu žmogus gali sau leisti atsigriebti už laisvalaikį, paaukotą mokymuisi, skirti daugiau laiko asmeniniams pomėgiams. Laisvalaikiu studentai dažnai eina į karaoke barus ar su draugais papietauti.

Tik baigę universitetą studentai ima dirbti ir paprastai visą gyvenimą dirba toje pačioje firmoje. Dažnai jie skundžiasi, kad baigę mokslus, negali sau leisti nė kelių mėnesių atostogų, pakeliauti po pasaulį, nes tokiu atveju darbdaviai juos ima laikyti tinginiais, laisvalaikį vertinančiais labiau nei darbą. Japonų tarnautojai atostogauja tik savaitę per metus. Tačiau atostogų trūkumą galbūt kompensuoja įvairiausių švenčių gausa.

Zen budistų vienuolyne

Net nespėjau apsidairyti ir štai baigėsi pirmas semestras ir pagaliau – ilgai lauktos atostogos. Beveik visi studentai išvažiavo į namus, o aš išgijau dviratį ir nutariau pakeliauti. Pažįstamas dėstytojas pasiūlė mėnesį pagyventi budistų vienuolyne ir "ant savo kailio" išmėginti vienuolišką gyvenimo būdą, kurį pažinojau tik iš knygų. Taigi, susikrovęs kuprinę, pasiėmęs miegmaišį ir žemėlapi, išsirengiau į kelionę.

Nuotr. Pagoda

Kelias vingiavo Japonijos jūros pakrante. Oras buvo puikus, net ir naktimis nešalta. Nakvynei sustodavau kokiame nors parke ar tiesiog jūros pakrantėje. Per penkias dienas sukoręs beveik 500 kilometrų pasiekiau vienuolyną. Tai buvo Dogen Soto Zen budizmo vienuolynas, kurio gyventojai vadovavosi principu: "diena be darbo - diena be maisto". Vienuoliams tenka daug laiko praleisti ryžių ir įvairiausių daržovių prisodintuose laukuose.

Mane sutiko kaip savą. Parodė kambarį, kuriame gyvensiu, supažindino su pagrindinėmis taisyklėmis, tuo visi formalumai ir baigėsi. Penkta valanda ryto. Vienuolis perbėga per koridorius, skambindamas varpeliu, o po penkių minučių visi jau sėdi meditacijos salėje sukryžiaję kojas ir nusisukę į sieną. Rytais meditacija susideda iš dviejų dalių, kurios trunka po 50 minučių, o pertraukėlės metu vienuoliai 10 minučių lėtai vaikščioja ratu. Kas gi ta meditacija? Nežinau... Jeigu kas paklaustų, galbūt atsakytčiau, kad bent man tai sąmoninga būseną, kai mintys nurimsta ir lieka betarpiška patirtis ar buvimas, nesistengiant ieškoti prasmės, sąvokų. Meditacija nėra apibrėžimas ar sąvoka. Gal todėl vienuolyne

mums niekas neaiškino, kas yra kas, palikdami kiekvieną patį su savimi. Tiesą sakant, iš pradžių tos ramybės buvo mažiausiai, nes protas paprastai yra užimtas kasdieniais rūpesčiais, o kai jų nėra, pats jų susikuria. Sėdėdamas, kvėpuodamas ir nieko daugiau neveikdamas pastebi, kiek daug minčių užplūsta ir sukasi nesustodamos it koks verpetas upėje. Iš pradžių minčių ir išpūdžių chaosas labai nenoriai pasiduoda, tačiau, praėjus dienai ar savaitei, jis kiek nurimsta. Imi pastebėti paprastus dalykus, kurių nepastebėdavai anksčiau tiek aplinkui, tiek savyje.

Du kartus per mėnesį būdavo trijų ir penkių dienų "sesijos", kai ištisą dieną, nuo keturių

valandų ryto iki aštuonių valandų vakaro, medituodavome. Meditacijos "sesijų" metu niekas nekalbėdavo. Nepratusiam taip ilgai sėdėti iš tiesų būdavo gana sunku. Tačiau, kad ir kaip bebūtų, nesigailiu ten praleisto laiko.

Gyvenome aštuoniese. Keturi japonai, vokiečiai, tapęs vienuoliu ir gyvenantis ten jau aštuonerius metus, amerikietis, kolumbietis ir aš. Dienotvarkė beveik nesiskirdavo. Po rytinės meditacijos - pusryčiai, ruoša vienuolyno viduje ir iki pietų darbas laukuose, popietė - vėl į darbus. Kadangi vienuolynas buvo įsikūręs kalnuose, o žiemą ten prisninga tiek, kad neįmanoma pasiekti net artimiausio kaimelio, tad nuo pat pavasario vienuoliai ima rūpintis atsargomis žiemai - augina ryžius ir įvairiausias daržoves, o nuėmę derlių, imasi kuro atsargų. Teko sodinti pupeles, ravėti, šienauti, kapoti malkas, žodžiu, dirbti tokius darbus, kurie mažai skiriasi nuo tų, kuriuos dirba kaimo žmonės ir Lietuvoje. Grįžę po darbų nusiprausiamo, pavakarieniaujame, po to prasideda vakarinė meditacija, kuri trunka tiek pat, kaip ir rytinė. Laisvalaikiui belieka tik viena valanda, kurią išnaudodavau laiškų rašymui arba pokalbiams su vienuoliais prie puodelio japoniško ryžių vyno.

Tačiau viskas baigėsi taip staiga, kaip ir prasidėjo, tarsi malonus sapnas, iš kurio nesinori pabusti...

(c) [Universitas Vytauti Magni](#)